



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Press Unit
Unité de la Presse

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Lipiec 2023 r.
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Osoby starsze a Europejska Konwencja Praw Człowieka

Prawo do życia (Artykuł 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka)

Zarzut spowodowania śmierci przez złe warunki w szpitalu i/lub nieodpowiednie leczenie

Sprawa w toku

Volintiru przeciwko Włochom (skarga nr 8530/08)

Sprawa zakomunikowana Rządowi Włoch w dniu 19 marca 2013 roku

W lutym 2007 roku, w wieku 85 lat, matka skarżącej została niezwłocznie przewieziona do szpitala z powodu hipoglikemii, której towarzyszyły poważne zaburzenia neurologiczne, śpiączka, jednoczesne zakażenie krwi występujące w lewym płucu oraz zapalenie pęcherza moczowego. Około miesiąca później lekarze zdecydowali, że pacjentka powinna zostać wypisana ze szpitala; pomimo że jej stan zdrowia był nadal poważny, nastąpiła niewielka poprawa a jej kondycja wydawała się wówczas stabilna. W dniu 10 marca 2007 roku matka skarżącej została zabrana na pogotowie w stanie śpiączki. Zmarła w dniu 19 marca 2007 roku. Skarżąca podniosła w szczególności zarzut, że jej matka nie otrzymała niezbędnego leczenia, które zapewniłoby ochronę jej życia. Stwierdziła ponadto, że złe warunki panujące w szpitalu spowodowały zakażenie, które doprowadziło do śmierci jej matki oraz podniosła, że władze nie przeprowadziły skutecznego śledztwa w sprawie.

[Europejski Trybunał Praw Człowieka zakomunikował skargę Rządowi Włoch i skierował do Stron pytania na podstawie Artykułów 2 \(prawo do życia\), 3 \(zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania\), 8 \(prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego\), oraz 35 \(kryteria dopuszczalności\) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.](#)

Zniknięcie pacjenta cierpiącego na chorobę Alzheimera z domu opieki

Dodov przeciwko Bułgarii

17 stycznia 2008 roku

Sprawa dotyczy zniknięcia matki skarżącego, która cierpiała na chorobę Alzheimera z państwowego domu opieki dla ludzi starszych. Skarżący sformułował zarzut, że przez zaniedbania ze strony personelu domu opieki życie jego matki było narażone na niebezpieczeństwo oraz że policja nie powzięła niezbędnych czynności poszukiwawczych niezwłocznie po zaginięciu jego matki, jak również że przeprowadzone śledztwo nie skutkowało odpowiedzialnością dyscyplinarną lub karną. Ponadto skarżący sformułował zarzut przewlekłości postępowania cywilnego w sprawie o zadośćuczynienie.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji. Trybunał orzekł, że zasadnym jest uznanie matki skarżącego za zmarłą. Trybunał uznał ponadto, że istniał bezpośredni związek pomiędzy brakiem należytego nadzoru nad matką skarżącego, pomimo wskazania, by nigdy nie pozostawiać jej bez opieki, a jej zaginięciem. Trybunał zauważył w niniejszej sprawie, że pomimo dostępności w bułgarskim prawie trzech możliwości dochodzenia zadośćuczynienia - karnej, dyscyplinarnej i cywilnej - w praktyce władze nie zapewniły skarżącemu środków służących ustaleniu okoliczności, które towarzyszyły zaginięciu jego matki i pociągnięciu do odpowiedzialności tych osób czy instytucji, które nie dopełniły swoich obowiązków. W sytuacji kwestionowanego przypadku zaniedbania zagrażającego ludzkiemu życiu, system prawny jako całość zawiódł w zakresie dostarczenia właściwej i terminowej odpowiedzi zgodnie z wymogami proceduralnymi, które zostały nałożone na państwo na podstawie Artykułu 2. Trybunał uznał ponadto, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 2** Konwencji w odniesieniu do działań policji podjętych w związku z zaginięciem matki skarżącego. Mając na względzie praktyczne realia codziennej pracy policji, Trybunał nie był przekonany, że działania policji podjęte w związku z zaginięciem były nieodpowiednie. Na koniec, Trybunał uznał, że postępowanie cywile, które trwało dziesięć lat, nie odpowiadało wymogowi rozsądnego terminu i naruszyło **Artykuł 6**

Globalne ocieplenie

Sprawa w toku

[Verein KlimaSeniorinnen Schweiz i inni przeciwko Szwajcarii \(nr 53600/20\)](#)

Skierowanie sprawy do Wielkiej Izby w kwietniu 2022 r.

Sprawa ta, wniesiona przez szwajcarskie stowarzyszenie i jego członków, grupę osób starszych zaniepokojonych konsekwencjami globalnego ocieplenia dla ich warunków życia i zdrowia, dotyczy skargi na różne uchybienia władz szwajcarskich w dziedzinie ochrony klimatu. Skarżący twierdzą w szczególności, że pozwane państwo nie wypełniło swoich pozytywnych obowiązków w zakresie skutecznej ochrony życia i zapewnienia poszanowania ich życia prywatnego i rodzinnego, w tym ich domu.

Izba Trybunału, do której sprawa została przydzielona, zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w dniu 26 kwietnia 2022 roku.

Wielu interwenientów ubocznych, w tym państwa członkowskie, wzięło udział w pisemnym etapie postępowania.

W dniu 29 marca 2023 r. Trybunał przeprowadził [posiedzenie](#) Wielkiej Izby w tej sprawie.

Brak zgody na przeniesienie pensjonariuszy do innego domu opieki

[Watts przeciwko Zjednoczonemu Królestwu](#)

4 maja 2010 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca, mająca 106 lat, przez kilka lat mieszkała w domu opieki będącym własnością i zarządzanym przez Radę Miasta, który to z powodów finansowych władze zdecydowały się zamknąć. Skarżąca sformułowała w szczególności zarzut, że bez jej zgody, lokalne władze przeniosły ją do nowego domu opieki, co spowodowało zagrożenie dla jej życia i zdrowia. Skarżąca stwierdziła w szczególności, że przedmiotowe przeniesienie skróci jej oczekiwaną długość życia o 25%.

Trybunał orzekając o bezpodstawności skargi, uznał ją za **niedopuszczalną** zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał był przekonany, że nieprawidłowo zorganizowane przeniesienie starszych pensjonariuszy do domu opieki może mieć niekorzystny wpływ na ich oczekiwaną długość życia w związku z ich ogólną słabością i niechęcią do zmian. Jednakże, mając na względzie decyzje operacyjne, które musiały zostać podjęte przez lokalne władze w celu zapewnienia opieki osobom starszym oraz ostrożne planowanie i działania podjęte w celu zminimalizowania ryzyka dla życia skarżącej,

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Trybunał uznał, że władze wypełniły pozytywny obowiązek wyrażony w Artykule 2 (prawo do życia) Konwencji.

Zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (Artykuł 3 Konwencji)

Zarzut odnoszący się niewystarczającej wysokości emerytury dla zapewnienia odpowiedniego poziomu życia

Larioshina przeciwko Rosji

23 kwietnia 2002 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca to starsza kobieta, która żyła z emerytury i innych korzyści płynących z pomocy społecznej. Podniosła w szczególności zarzut, że przedmiotowe korzyści były niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniego standardu życia.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną) zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał uznał, że skarga dotycząca niewystarczającej wysokości emerytury i innych świadczeń społecznych może, co do zasady, podnosić kwestie wchodzące w zakres Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Jednakże, na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego przez Trybunał, stwierdził on, że nic nie wskazuje na to, by wysokość emerytury skarżącej i dodatkowych świadczeń społecznych spowodowała u niej uszczerbek na zdrowiu fizycznym czy psychicznym, osiągający minimalny poziom dotkliwości objęty zakresem Artykułu 3.

Budina przeciwko Rosji

18 czerwca 2009 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca otrzymywała dodatek z tytułu niepełnosprawności. Po osiągnięciu wieku emerytalnego wystąpiła z wnioskiem o zastąpienie dodatku emeryturą. Uznając, że emerytura jest niewystarczająca dla jej potrzeb, bezskutecznie próbowała dochodzić jej podwyższenia przed sądami. Następnie wniosła skargę do Trybunału Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej dotyczącą ustawy emerytalnej, która zezwalała na ustanowienie wysokości emerytury poniżej minimum socjalnego, jednak nie przyniosło to efektu.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną (oczywiście bezzasadną) zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał zauważył, że nie można wykluczyć obowiązku podniesienia przez Państwo "świadczenia", gdy skarżąca całkowicie zależna od wsparcia Państwa musi zmierzyć się z oficjalną obojętnością w sytuacji, gdy znajduje się w głębokiej nędzy lub potrzebie, która pozostaje w sprzeczności z poczuciem godności. Jednakże, nawet jeśli dochód skarżącej w ogólnym ujęciu nie był zbyt wysoki, nie uzasadniła ona swoich zarzutów, że brak funduszy skutkowało konkretnym cierpieniem. W rzeczywistości, materiał dowodowy zgromadzony przed Trybunałem nie wskazywał na to, że poziom emerytury i pomocy społecznej przyznany skarżącej, był niewystarczający, by ochronić ją przed uszczerbkiem na zdrowiu fizycznym i psychicznym, czy przed upokorzeniem pozostającym w sprzeczności z godnością ludzką. Dlatego, nawet jeżeli jej sytuacja była trudna, Trybunał nie był przekonany, że w okolicznościach niniejszej sprawy zostały spełnione wymogi wynikające z Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji.

Rzekome ryzyko traktowania sprzecznego z Artykułem 3 w razie wykonania nakazu deportacji

Chvzhevskaja przeciwko Szwecji

25 września 2012 roku (decyzja o skreśleniu z listy skarg)

Skarżąca, 91-letnia obywatelka Ukrainy, sformułowała zarzut, że wykonanie nakazu deportacji na Ukrainę będzie stanowiło naruszenie Artykułów 3 (zakaz niehumanitarnego i

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

poniżającego traktowania) oraz 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji z powodu jej słabego stanu zdrowia oraz braku krewnych i innych znajomych na Ukrainie.

Trybunał zdecydował o **skreśleniu skargi z listy spraw** zgodnie z Artykułem 37 (skreślenie z listy skarg) Konwencji, ponieważ skarżąca otrzymała pozwolenie na pobyt stały w Szwecji, tak więc nie była już zagrożona deportacją na Ukrainę. Rzeczywiście, mając na względzie zaświadczenie lekarskie z lutego 2012 roku, które stwierdzało, że słaby stan zdrowia skarżącej uległ dalszemu pogorszeniu a jej życie zostałoby narażone na znaczne niebezpieczeństwo w przypadku umieszczenia skarżącej w samolocie w celu deportacji, Szwedzka Rada ds. Migracji uznała ostatecznie, że istniały przeszkody natury medycznej dla wykonania nakazu deportacji.

Froloya przeciwko Finlandii

14 stycznia 2014 roku (decyzja o skreśleniu z listy skarg)

Odnosząc się w szczególności do Artykułów 3 (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) oraz 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, skarżąca, obywatelka Rosji, urodzona w 1935 roku, podniosła, że jest w pełni zależna od swojej rodziny w Finlandii i jej wydalenie do Rosji będzie miało poważne konsekwencje.

Trybunał zdecydował o **skreśleniu skargi z listy spraw** zgodnie z Artykułem 37 (skreślenie z listy skarg) Konwencji. Trybunał zauważył, że procedura krajowa została zakończona a skarżąca otrzymała zezwolenie na pobyt stały w Finlandii, które mogło zostać odnowione. Skarżąca zatem nie była dłużej objęta nakazem wydalenia.

Senchishak przeciwko Finlandii

18 listopada 2014

Sprawa dotyczyła groźby wydalenia z Finlandii 72-letniej obywatelki Rosji. Skarżąca podniosła, że nie miałyby dostępu do opieki medycznej w Rosji, nie mogłyby otrzymać miejsca w domu opieki oraz że byłaby odseparowana od córki, obywatelki Finlandii.

Trybunał stwierdził, że **nie doszłoby do naruszenia** Artykułu 3 (zakaz nieludzkiego i poniżającego traktowania) Konwencji, jeżeli skarżąca zostałaby wydalona do Rosji. Trybunał uznał, że ani ogólna sytuacja w Rosji ani osobiste okoliczności skarżącej nie naraziłyby jej na groźbę nieludzkiego lub poniżającego traktowania, gdyby została wydalona. W szczególności, skarżąca nie przedstawiła dowodów na poparcie podnoszonych zarzutów, że nie miałyby dostępu do opieki medycznej w Rosji, chociaż znajdują się tam zarówno prywatne jak i publiczne zakłady opieki oraz istnieje możliwość zatrudnienia osoby z zewnątrz do pomocy. Trybunał uzyskał także zapewnienie, że stan zdrowia skarżącej zostałby wzięty pod uwagę w czasie przeprowadzenia wydalenia, by zapewnić jej właściwy transport - np. przy pomocy karetki pogotowia. Trybunał stwierdził następnie, że **Artykuł 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji nie ma zastosowania w sprawie skarżącej i ta część skargi została uznana za **niedopuszczalną**.

Warunki pozbawienia wolności oraz zdolność do dalszego osadzenia z uwagi na wiek

Sawoniuk przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

29 maja 2001 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący, urodzony w 1921 roku, odniósł się do swojego zaawansowanego wieku (79-80 lat), problemów zdrowotnych oraz nieodpowiedniego traktowania w więzieniu, co sprawiało, że jego osadzenie było wyjątkowo uciążliwe. Skarżący zarzucił w szczególności, że nałożenie na niego obligatoryjnie kary dożywotniego pozbawienia wolności naruszyło Artykuł 3 (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji.

W powyższej sprawie Trybunał przypomniał, że w Konwencji nie został wyrażony zakaz osadzenia osób, które osiągnęły podeszły wiek. Jednakże, brak zapewnienia niezbędnej opieki medycznej więźniom może stanowić nieludzkie traktowanie, tak więc Państwa mają obowiązek przyjęcia środków w celu ochrony dobrego samopoczucia osób pozbawionych wolności. Zatem to, czy surowość złego traktowania lub zaniedbanie osiąga poziom

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

zakazany na podstawie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania) Konwencji będzie zależało od szczególnych okoliczności sprawy, włączając wiek i stan zdrowia konkretnej osoby, jak również czas i charakter traktowania oraz jego fizyczne i psychiczne skutki. W niniejszej sprawie odnosząc się do podnoszonych zarzutów dotyczących warunków osadzenia oraz braku leczenia w związku z Artykułem 3 Konwencji, Trybunał zauważył, że skarżący nie podjął postępowania przed sądami krajowymi, przed którymi, zgodnie z ustawą o prawach człowieka z 1998 roku, która weszła w życie w październiku 2000 roku, byłby w stanie bezpośrednio powoływać się na postanowienia Konwencji. Dlatego nie wyczerpał on krajowych środków odwoławczych, zgodnie z wymogami Artykułu 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji, a w konsekwencji Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**.

Papon przeciwko Francji

7 czerwca 2001 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący, który odbywał karę pozbawienia wolności za pomoc i podżeganie do zbrodni przeciwko ludzkości, w wieku 90 lat wniósł skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Utrzymywał on, że przetrzymywanie w więzieniu człowieka w jego wieku jest sprzeczne z Artykułem 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania) Konwencji oraz że warunki osadzenia nie są dostosowane do jego zaawansowanego wieku i stanu zdrowia.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną). Trybunał nie wykluczył możliwości, że pewne warunki osadzenia osób starszych przez długi okres mogą wejść w zakres Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania) Konwencji, jednak wskazał, że należy mieć wzgląd na określone okoliczności w każdej konkretnej sprawie. Trybunał zauważył ponadto, że żadne z Państw-Stron Konwencji nie ma ustanowionej górnej granicy wieku dla więźniów. W niniejszej sprawie, Trybunał uznał, mając na uwadze ogólny stan zdrowia skarżącego i warunki jego osadzenia, że sposób w jaki był traktowany nie osiągnął poziomu surowości wymaganego, by wejść w zakres Artykułu 3 Konwencji. Chociaż miał on problemy z sercem, jego ogólny stan zdrowia został uznany w opinii biegłego za "dobry".

Zobacz także: **Priebke przeciwko Włochom**, decyzja w przedmiocie dopuszczalności z dnia 5 kwietnia 2001 roku; **Enea przeciwko Włochom**, wyrok (Wielka Izba) z dnia 17 września 2009 roku.

Farbtuhs przeciwko Łotwie

2 grudnia 2004 r.

Skarżący, który we wrześniu 2006 roku został uznany za winnego dokonania zbrodni przeciwko ludzkości i ludobójstwa w związku z jego rolą w deportacji i śmierci kilkudziesięciu obywateli Łotwy podczas stalinowskich represji w latach 1940 oraz 1941, podniósł zarzut, że z powodu swojego wieku i zniedołężnienia oraz niedostosowania więzień łotewskich do szczególnych potrzeb skarżącego, jego przedłużające się osadzenie stanowi traktowanie sprzeczne z Artykułem 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. W 2002 roku sądy krajowe ostatecznie zwolniły skarżącego z odbywania pozostałej części kary po ustaleniu *inter alia*, że został zarażony dwiema kolejnymi chorobami podczas pobytu w więzieniu oraz że jego ogólny stan zdrowia uległ pogorszeniu. Skarżący został zwolniony następnego dnia.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył, że w momencie osadzenia skarżący miał 84 lata, był osobą dotkniętą paraplegią i niepełnosprawną w stopniu uniemożliwiającym samodzielne wykonywanie większości codziennych czynności. Co więcej, już w czasie aresztowania cierpiał na kilka poważnych chorób, z których większość była chroniczna i nieuleczalna. Trybunał stwierdził, że w sytuacji, gdy władze krajowe podejmują decyzję o osadzeniu tego typu osób, muszą wykazać się szczególną ostrożnością, by zapewnić warunki osadzenia odpowiadające wyjątkowym potrzebom więźniów, które to wynikają z ich zniedołężnienia. Mając na względzie okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał stwierdził, że z powodu wieku,

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

zniedołączenia oraz stanu zdrowia, dalsze osadzenie skarżącego nie było właściwe. Sytuacja, w której znalazł się skarżący spowodowała u niego trwały niepokój oraz poczucie niższości i poniżenia, tak dotkliwe, że osiągnęło poziom poniżającego traktowania. Opóźniając zwolnienie skarżącego z więzienia przez okres dłuższy niż rok, pomimo faktu, iż dyrektor jednostki penitencjarnej wystąpił z oficjalnym pismem o jego zwolnienie, które zostało poparte dokumentacją medyczną, władze łotewskie nie potraktowały skarżącego w sposób zgodny z postanowieniami Artykułu 3 Konwencji.

Haidn przeciwko Niemcom

13 stycznia 2011 roku

W przedmiotowej sprawie skarżący, urodzony w 1934 roku, zarzucił w szczególności, że osadzenie prewencyjne zastosowane wobec niego na czas nieokreślony w następstwie odbycia przez skarżącego w całości kary pozbawienia wolności stanowiło nieludzkie i poniżające traktowanie.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji, uznając, że w przedmiotowej sprawie nie osiągnięto minimalnego poziomu dolegliwości wymaganego dla nieludzkiego traktowania czy karanania. Trybunał nie przekonał w szczególności argument, że połączenie zaawansowanego wieku skarżącego i pogarszającego się (jednak nie krytycznego) stanu zdrowia było aż tak dolegliwe, że wchodziło w zakres Artykułu 3 Konwencji.

Contrada (skarga nr 2) przeciwko Włochom

11 lutego 2014 roku

Prawie 83-letni skarżący zarzucił w szczególności, z uwagi na swój wiek oraz stan zdrowia, że wielokrotne nieuwzględnienie przez władze jego wniosku o zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności lub jej zamianę na areszt domowy, stanowiło nieludzkie i poniżające traktowanie.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący ponad wszelką wątpliwość cierpiał na kilka poważnych i złożonych schorzeń oraz że zaświadczenia lekarskie i świadectwa zdrowia, które były przedkładane stosownym władzom w toku postępowania, konsekwentnie i jednoznacznie stwierdzały, iż jego stan zdrowia był nie do pogodzenia z reżimem więziennym, któremu został poddany. Trybunał zauważył następnie, że wnioski skarżącego o umieszczenie w areszcie domowym nie zostały uwzględnione aż do roku 2008, tj. przez okres dziewięciu miesięcy od złożenia pierwszego wniosku. W świetle dokumentacji medycznej, która została udostępniona władzom, okresu poprzedzającego umieszczenie skarżącego w areszcie domowym oraz uzasadnień decyzji odmownych, Trybunał stwierdził, że dalsze osadzenie skarżącego było niezgodne z zakazem nieludzkiego lub poniżającego traktowania wyrażonym w Artykule 3 Konwencji.

Obowiązek pełnienia służby wojskowej.

Tastan przeciwko Turcji

4 marca 2008 r.

Zarejestrowany w rejestrze stanu cywilnego w 1986 roku skarżący został powołany w lutym 2000 r. - w wieku 71 lat - do odbycia służby wojskowej. Został zmuszony do odbycia szkolenia wojskowego i wzięcia udziału we wszystkich zajęciach fizycznych, jak 20-letni poborowi. Po pogorszeniu się jego stanu zdrowia uzyskał zaświadczenie o zwolnieniu go ze służby wojskowej w kwietniu 2000 r. Skarżący zarzucił w szczególności, że był zmuszony do pełnienia służby wojskowej pomimo swojego wieku, twierdząc w szczególności, że był poddany zarówno fizycznie, jak i psychicznie złe traktowanie.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji w związku z Artykułem 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego). Stwierdził w szczególności, że wezwanie skarżącego do odbycia służby wojskowej i zmuszanie go do udziału w szkoleniu zarezerwowanym dla znacznie młodszych rekrutów niż on sam, było szczególnie niepokojącym doświadczeniem i wpłynęło na jego

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

godność. Spowodowało, że cierpiał ponad to, co musiałby znieść każdy człowiek, zobowiązany do pełnienia służby wojskowej i samo w sobie stanowiło poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3.

Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej (Artykuł 4 Konwencji)

Meier przeciwko Szwajcarii

9 lutego 2016 r.

Sprawa dotyczy obowiązku pracy skierowanego do osób osadzonych, które osiągnęły wiek emerytalny w kontekście wykonywania kary pozbawienia wolności i innych środków.

Trybunał uznał, że nie doszło do naruszenia Artykułu 4 ust. 2 (zakaz pracy przymusowej) Konwencji. Zauważył w szczególności, że państwa członkowskie Rady Europy nie osiągnęły wystarczającego porozumienia co do obowiązkowej pracy więźniów po osiągnięciu wieku emerytalnego. W związku z tym podkreślił z jednej strony, że władze szwajcarskie cieszyły się znacznym marginesem uznania, a z drugiej strony, że z art. 4 Konwencji nie można wnioskować o absolutnym zakazie. Obowiązkowa praca wykonywana przez skarżącego podczas jego zatrzymania może zatem zostać uznana za „pracę wymaganą do wykonywania w zwykłym trybie pozbawienia wolności”, do celów art. 4 Konwencji. W związku z tym nie stanowiła „pracy przymusowej lub obowiązkowej” w rozumieniu tego artykułu.

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (Artykuł 5 Konwencji)

H.M. przeciwko Szwajcarii (skarga nr 39187/98)

26 lutego 2002 r.

Skarżąca, urodzona w 1912 roku, zarzuciła, że została bezprawnie pozbawiona wolności w związku z umieszczeniem jej w domu opieki z powodu zaniedbania. Twierdziła, że w tym zakresie Konwencja powołuje się na „włóczęgostwo”, nie zaś na zaniedbanie jako podstawę pozbawienia wolności.

Trybunał stwierdził, że nie doszło do naruszenia Artykułu 5 ust. 1 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, uznając, że w okolicznościach niniejszej sprawy, umieszczenie skarżącej w domu opieki nie stanowiło pozbawienia wolności w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1, a uzasadniony środek zastosowany przez właściwe władze w interesie skarżącej w celu zapewnienia jej odpowiedniej opieki medycznej oraz zadowalających warunków życia i standardów higieny. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżąca miała możliwość otrzymania opieki we własnym domu, jednakże wraz z synem odmówiła współpracy. Następnie, jej warunki bytowe pogorszyły się do tego stopnia, że władze zdecydowały o podjęciu działań. Komisja odwoławcza dokładnie zbadała okoliczności sprawy i podjęła decyzję, że wspomniany dom opieki, który znajdował się w znajomej dla skarżącej okolicy, będzie w stanie zapewnić jej niezbędną opiekę. Skarżąca mogła również utrzymywać kontakt ze światem zewnętrznym podczas pobytu w ośrodku. Trybunał zauważył następnie, że po przeniesieniu do domu opieki, skarżąca wyraziła zgodę na pozostanie w nim.

Vasileva przeciwko Danii

23 września 2003 r.

Skarżąca, 67-letnia kobieta o słabym zdrowiu, spierała się w autobusie z kontrolerem biletów, który obwiniał ją o podróż bez ważnego biletu. Wezwano policję i skarżąca została aresztowana za nieujawnienie na żądanie policji swego nazwiska, adresu i daty urodzenia. Została zabrana na komisariat policji, gdzie została zatrzymana od 21.30. do 11 rano następnego dnia, do chwili, gdy podała swoje dane osobowe. Po zwolnieniu skarżąca upadła i była hospitalizowana przez trzy dni z wysokim ciśnieniem krwi. Skarżyła się, że jej aresztowanie było niezgodne z prawem.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 5 ust. 1 Konwencji (prawo do wolności i

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

bezpieczeństwa), uznając, że władze nie osiągnęły właściwej równowagi między prawem do wolności a potrzebą zapewnienia spełnienia obowiązku określonego przez prawo. Zatrzymanie było co prawda zgodne z ustawą o wymiarze sprawiedliwości, która zobowiązuje każdą osobę do ujawnienia policji jej nazwiska, adresu i daty urodzenia na żądanie oraz ma na celu zapewnienie wypełnienia tego obowiązku. Trybunał uznał również, że policja powinna mieć zapewnione prawo do identyfikowania obywateli przy wykonywaniu swoich obowiązków, a także że uzasadnione jest to, aby firmy transportowe angażowały policję w spory dotyczące ważności biletu autobusowego. Jednak jeśli chodzi o długość aresztu, pozbawienie skarżącej wolności przez trzynaście i pół godziny trwało dłużej, niż było to konieczne i było nieproporcjonalne do celu jej zatrzymania, biorąc pod uwagę, że nie podjęto wysiłków w celu ustalenia jej tożsamości w trakcie całego okresu zatrzymania. Ponadto do skarżącej nie przybył lekarz, co byłoby uzasadnione z uwagi na jej zaawansowany wiek i mogłoby również przyczynić się do przewyciężenia impasu komunikacyjnego między nią a policją.

Prawo do rzetelnego procesu (Artykuł 6 Konwencji)

Zarzut przewlekłości postępowania

Sussmann przeciwko Niemcom

16 września 1998 roku

Skarżący, urodzony w 1916 roku, sformułował zarzut przewlekłości postępowania przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym w przedmiocie zmniejszenia jego dodatkowych świadczeń emerytalnych.

Trybunał uznał, że nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji z powodu przewlekłości postępowania. Trybunał zauważył, że przedmiot postępowania, stanowił wprawdzie istotną okoliczność dla skarżącego: jego dodatkowe świadczenie emerytalne zostało zmniejszone, a z powodu jego wieku postępowanie przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym niezaprzeczalnie miało dla niego szczególne znaczenie. Jednakże, nowelizacja projektu odnoszącego się do dodatkowych świadczeń emerytalnych, nie spowodowała uszczerbku dla skarżącego w takim zakresie, by nałożyć na powyższy trybunał obowiązek rozpoznania jego sprawy w trybie pilnym, jak ma to miejsce w określonych rodzajach sporów.

Jabłońska przeciwko Polsce

9 marca 2004 r.

Skarżąca, mająca 81 lat, zarzuciła, że długość postępowania w sprawie unieważnienia aktu notarialnego przekroczyła rozsądny termin. Podniosła w szczególności, że pomimo podeszłego wieku oraz faktu, że jej stawiennictwo przed Sądem Okręgowym wymagało długiej i męczącej podróży, uczestniczyła w rozprawach i przedkładała niezbędne dla sprawy dowody oraz nigdy nie spowodowała nadmiernych opóźnień.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji z powodu przewlekłości postępowania, mając na względzie w szczególności fakt, że z powodu podeszłego wieku skarżącej- która miała w momencie wszczęcia postępowania 71 lat - polskie sądy powinny dochować szczególnej staranności rozpoznając sprawę skarżącej.

Postępowanie w przedmiocie pozbawienia danej osoby zdolności do czynności prawnych

X i Y przeciwko Chorwacji (skarga nr 5193/09)

3 listopada 2011 r.

Sprawa dotyczy postępowania wszczętego przez pomoc społeczną w celu pozbawienia matki i córki zdolności do czynności prawnych. Pierwsza skarżąca, urodzona w 1923 roku, była przykuta do łóżka oraz istniało podejrzenie, że cierpi na demencję. Po raz pierwszy

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

przydzielono jej opiekuna w lipcu 2006 roku, a w sierpniu 2008 roku została pozbawiona zdolności do czynności prawnych. Skarżąca zarzuciła, że powyższe postępowanie zostało przeprowadzone w sposób nierzetelny, ponieważ nie została o nim zawiadomiona a w konsekwencji nie została przesłuchana przez sędziego oraz nie mogła przedłożyć dowodów. Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji wobec pierwszej skarżącej, uznając, że została pozbawiona odpowiednich gwarancji proceduralnych w postępowaniu skutkującym wydaniem orzeczenia, które wpływało w sposób niekorzystny na jej życie osobiste. Mając w szczególności na względzie uzasadnienie przytoczone przez sąd krajowy, Trybunał nie mógł nie zauważyć, że w celu zapewnienia odpowiedniej opieki nad osobami chorymi i starszymi, władze krajowe miały do dyspozycji dużo mniej dotkliwe środki niż pozbawienie takich osób zdolności do czynności prawnych.

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (Artykuł 8 Konwencji)

Wspomagane samobójstwo

Gross przeciwko Szwajcarii

30 września 2014 r. (Wielka Izba)

Sprawa dotyczy zarzutu sformułowanego przez starszą kobietę - która chciała zakończyć swoje życie lecz nie cierpiała na chorobę kliniczną - przeciwko władzom Szwajcarii, które nie udzieliły jej pozwolenia na dostarczenie śmiertelnej dawki leku w celu popełnienia samobójstwa. Skarżąca podniosła, że poprzez brak poszanowania jej prawa do decydowania o sposobie i czasie zakończenia życia, władze Szwajcarii naruszyły Artykuł 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

W wyroku Izby z dnia 14 maja 2013 roku, Trybunał uznał większością głosów, że doszło do naruszenia Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że szwajcarskie prawo, nie jest wystarczająco precyzyjne w zakresie dopuszczalności wspomaganego samobójstwa. Sprawa została skierowana następnie do Wielkiej Izby na wniosek Rządu Szwajcarii.

W styczniu 2014 roku Rząd Szwajcarii poinformował Trybunał, że dowiedział się o śmierci skarżącej, do której doszło w listopadzie 2011 roku.

W wyroku wydanym przez Wielką Izbę w dniu 30 września 2014 roku Trybunał uznał skargę większością głosów za niedopuszczalną. Trybunał stwierdził w konkluzji, że skarżąca w sposób świadomy wprowadziła Trybunał w błąd co do głównego zarzutu podnoszonego w skardze. Co więcej, powzięła szczególne środki ostrożności, by informacja o jej śmierci nie została ujawniona jej pełnomocnikowi a tym samym Trybunałowi, by ten ostatni nie umorzył postępowania w sprawie. Trybunał stwierdził zatem, że postępowanie skarżącej stanowiło nadużycie prawa do skargi indywidualnej (Artykuł 35 §§ 3 (a) i 4 Konwencji). W wyniku tego orzeczenia, ustalenia wynikające z wyroku Izby z dnia 14 maja 2013 roku, który nie stał się ostateczny, nie mają mocy prawnej.

Zasiłki opiekuńcze i pomoc osobista

McDonald przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

20 maja 2014 r.

Sprawa ta dotyczyła 71-letniej kobiety o znacznie ograniczonej sprawności ruchowej, która złożyła skargę na obniżenie przez władze lokalne kwoty przeznaczonej na jej cotygodniową opiekę. Zmniejszenie kwoty opierało się na decyzji władz lokalnych, zgodnie z którą jej potrzeby w zakresie nocnej toalety można zaspokoić poprzez zapewnienie wkładek i prześcieradeł chłonnych zamiast nocnego opiekuna, który pomagałby jej w korzystaniu z toalety. Skarżąca zarzuciła, że decyzja o zmniejszeniu jej zasiłku opiekuńczego na

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

podstawie tego, że mogła używać wkładek inkontynencyjnych w nocy, mimo że nie była nietrzymająca moczu, stanowiła nieuzasadnioną i nieproporcjonalną ingerencję w jej prawo do poszanowania życia prywatnego i naraziła ją na znaczne upokorzenie.

Trybunał uznał, że decyzja o zmniejszeniu kwoty przeznaczonej na opiekę nad skarżącą naruszyła jej prawo do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego, ponieważ wymagała od niej używania wkładek na nietrzymanie moczu, podczas gdy w rzeczywistości nie była nietrzymająca moczu. Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji w okresie od 21 listopada 2008 r. do 4 listopada 2009 r., ponieważ ingerencja w prawa skarżącej nie była zgodna z prawem krajowym w tym okresie. Ponadto Trybunał uznał za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną) skargę skarżącego dotyczącą okresu po 4 listopada 2009 r., ponieważ państwo miało znaczną swobodę w podejmowaniu decyzji dotyczących przydziału ograniczonych zasobów i jako taka ingerencja w prawa skarżącego była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie”.

Jivan przeciwko Rumunii

8 lutego 2022 r.

W 2017 r. skarżącemu, urodzonemu w 1930 r. i cierpiącemu już na kilka rzekomo wyniszczających schorzeń, amputowano nogę. Sprawa dotyczyła orzeczenia sądu, zgodnie z którym skarżący był niepełnosprawny jedynie w stopniu średnim, a nie znacznym. Skarżący zarzucił w szczególności, że został zmuszony do izolacji przez decyzję władz rumuńskich i wynikającą z niej odmowę wsparcia oraz że związane z tym postępowanie było zbyt długie, zwłaszcza dla osoby w jego wieku.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że władze rumuńskie nie zrobiły tego, co było rozsądne w okolicznościach sprawy, aby zapewnić skarżącemu, starszej osobie niepełnosprawnej, skuteczną ochronę jego prawa do poszanowania życia prywatnego, tym samym nie zachowując właściwej równowagi wymaganej przez Artykuł 8. Trybunał zauważył w szczególności, że prawo skarżącego do autonomii i poszanowania jego godności nie zostało uwzględnione w przedmiotowych ocenach krajowych. Jego warunki życia i brak sieci wsparcia również nie zostały wspomniane w tych decyzjach. Ponadto władze nie wzięły pod uwagę wieku skarżącego ani faktu, że stracił nogę w wieku 85 lat. Implikacje, jakie tak drastyczna zmiana musiała mieć na życie starszej osoby, również nie zostały uwzględnione w ocenach krajowych. W konsekwencji tych decyzji skarżący został pozostawiony samemu sobie, a władze nie zaoferowały żadnych alternatywnych rozwiązań praktycznych, aby zapewnić mu stałe wsparcie, którego potrzebował.

Tożsamość płciowa

Grant przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

23 maja 2006 r.

Skarżąca, 68-letnia transseksualna kobieta po operacji zmiany płci z męskiej na żeńską, skarżyła się na brak prawnego uznania jej zmiany płci i odmowę wypłacenia jej emerytury w wieku obowiązującym inne kobiety (60 lat). Jej wniosek został odrzucony na tej podstawie, że byłaby uprawniona do emerytury państwowej dopiero po osiągnięciu wieku 65 lat, który jest wiekiem emerytalnym obowiązującym mężczyzn. Odwołała się bezskutecznie. W 2002 r. złożyła wniosek o ponowne rozpatrzenie jej sprawy w świetle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie Christine Goodwin przeciwko Zjednoczonemu Królestwu¹. W dniu 5 września 2002 r. Departament

¹ W tej sprawie, w której skarżąca skarżyła się na brak prawnego uznania jej płci pooperacyjnej oraz na status prawny transseksualistów w Wielkiej Brytanii, Wielka Izba Trybunału stwierdziła w szczególności naruszenie Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. W przedmiotowej sprawie Trybunał uznał, że sytuacja, w jakiej się rozwinęła, nie mieściła się już w marginesie oceny Zjednoczonego Królestwa i że rząd Zjednoczonego Królestwa powinien w odpowiednim czasie wdrożyć takie środki, jakie uzna za stosowne, aby wypełnić swoje zobowiązania w zakresie zapewnienia skarżącej i

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Pracy i Emerytur odmówił przyznania jej emerytury państwowej w świetle wyroku w sprawie Christine Goodwin. W grudniu 2002 r., kiedy skarżąca osiągnęła wiek 65 lat, rozpoczęto wypłacanie jej emerytury.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. Chociaż status ofiary skarżącej ustał wraz z wejściem w życie Ustawy o uznawaniu płci z 2004 r., zapewniając jej tym samym środki na poziomie krajowym w celu uzyskania uznania prawnego, mogła ona jednak twierdzić, że jest ofiarą braku uznania prawnego od momentu, gdy po wyroku w sprawie Christine Goodwin władze brytyjskie odmówiły uwzględnienia jej wniosku, a mianowicie od dnia 5 września 2002 r.

Schlumpf przeciwko Szwajcarii

8 stycznia 2009 r.

Sprawa dotyczy odmowy pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów związanych z operacją zmiany płci, na tej podstawie, że skarżąca nie dochowała terminu przejściowego 2 lat na ponowne rozważenie operacji, zgodnie z wymogami określonymi w orzecznictwie Związkowego Sądu Ubezpieczeniowego, co stanowiło warunek konieczny dla pokrycia kosztów związanych z tego rodzaju operacjami. Skarżąca stwierdziła, że tożsamość płciowa od czasów dzieciństwa powodowała u niej cierpienie psychiczne oraz wielokrotnie doprowadziła ją do prób samobójczych. Pomimo tego wszystkiego oraz mając na uwadze fakt, że osiągając wiek około 40 lat skarżąca była pewna swojej transseksualności, przyjęła obowiązki męża i ojca, aż do momentu, kiedy jej dzieci dorosły a żona zmarła na raka w 2002 roku.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał stwierdził, *inter alia*, że dwuletni okres, w szczególności, gdy skarżąca osiągnęła wiek 67 lat, mógł wpłynąć na jej decyzję dotyczącą przeprowadzenia operacji, a zatem ograniczał jej wolność w zakresie określenia tożsamości płciowej. Z powodu bardzo szczególnej sytuacji skarżącej oraz ograniczonego marginesu uznania pozwanego państwa w zakresie odnoszącym się do jednego z najbardziej intymnych aspektów życia prywatnego, Trybunał uznał w konkluzji, że nie zapewniono właściwej równowagi między interesem towarzystwa ubezpieczeniowego a interesem skarżącej. Trybunał uznał następnie, że nastąpiło **naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji w związku z odmową przesłuchania biegłego przez Związkowy Sąd Ubezpieczeniowy oraz wyłączeniem jawności posiedzeń.

Globalne ocieplenie

Sprawa w toku

Verein KlimaSeniorinnen Schweiz i inni przeciwko Szwajcarii (nr 53600/20)

przekazana rządowi Szwajcarii w dniu 17 marca 2021 r.

Zob. powyżej, w części „Prawo do życia (art. 2 Konwencji)“.

Ochrona prawna

M.K. przeciwko Luksemburgowi (nr 51746/18)

18 maja 2021 r.

Skarżąca w tej sprawie, osoba starsza i bezbronna, została objęta nadzorem ochronnym (*curatelle simple*) przez sądy luksemburskie, ze względu na jej ekstrawaganckie wydatki, pojęcie interpretowane w odniesieniu do dawnego francuskiego kodeksu cywilnego. Uznała, że objęcie jej nadzorem stanowiło ingerencję w jej prawo do poszanowania życia prywatnego.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. Po pierwsze, Trybunał zauważył, że ingerencja w życie prywatne

innym osobom transseksualnym prawa do poszanowania życia prywatnego zgodnie z wyrokiem.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

skarżącej, a mianowicie decyzja o objęciu jej nadzorem ochronnym, była „zgodna z prawem”. Ponadto ingerencja ta służyła realizacji uzasadnionych celów dobrobytu gospodarczego kraju i ochrony skarżącej. Wreszcie Trybunał stwierdził, że ingerencja, która ostatecznie była minimalna w skali możliwych środków, była proporcjonalna i odpowiednia do indywidualnej sytuacji skarżącej, a jednocześnie zgodna z uzasadnionym celem ochrony jej dobra w najszerszym znaczeniu. W związku z tym ingerencja pozostała w ramach marginesu oceny przyznanego organom sądowym w niniejszej sprawie. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że organy sądowe starały się zachować równowagę między poszanowaniem godności i samostanowienia skarżącej a potrzebą jej ochrony i zabezpieczenia jej interesów w obliczu jej bezbronności, którą ich zdaniem zidentyfikowali na podstawie wrażenia, że nie była świadoma przedmiotu i zakresu ważnych decyzji podjętych w jej imieniu.

Calvi i C.G. przeciwko Włochom

6 lipca 2023² r.

Pierwszy skarżący w tej sprawie działał we własnym imieniu, a także w imieniu swojego kuzyna, drugiego skarżącego, urodzonego w 1930 roku, wobec którego sędzia opiekuńczy orzekł środek ochrony prawnej i który został umieszczony w domu opieki od października 2020 roku. Skarżący skarżyli się na objęcie drugiego skarżącego ochroną prawną i wynikającą z tego izolację społeczną w wyniku umieszczenia go w domu opieki.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji w odniesieniu do drugiego skarżącego, stwierdzając, że chociaż ingerencja w jego prawa miała na celu uzasadnioną ochronę jego dobra w szerokim znaczeniu, nie była ona, biorąc pod uwagę zakres środków dostępnych władzom, ani proporcjonalna, ani dostosowana do jego indywidualnej sytuacji. Trybunał zauważył w szczególności, że drugi skarżący został całkowicie uzależniony od swojego opiekuna prawnego w prawie wszystkich dziedzinach swojego życia i że środek ten nie był ograniczony w czasie. Trybunał był zaniepokojony faktem, że władze skutecznie wykorzystały elastyczność systemu opieki do osiągnięcia celów, dla których prawo włoskie przewidywało, z zastrzeżeniem ścisłych ograniczeń, w kontekście procedury TSO (obowiązkowe leczenie - trattamento sanitario obbligatorio); ramy prawne TSO zostały w ten sposób ominięte poprzez nadużywanie opieki prawnej.

Wolność wyrażania opinii (Artykuł 10 Konwencji)

Heinisch przeciwko Niemcom

21 lipca 2011 r.

Sprawa dotyczyła zwolnienia pielęgniarki geriatrycznej po tym, jak wniosła skargę karną przeciwko swojemu pracodawcy, zarzucając braki w świadczonej opiece. Skarżąca zarzuciła, że jej zwolnienie i odmowa sądów nakazania jej przywrócenia do pracy naruszyły Artykuł 10 (wolność wyrażania opinii) Konwencji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 10** (wolność wyrażania opinii) Konwencji, stwierdzając, że zwolnienie skarżącej bez wypowiedzenia było nieproporcjonalne, a sądy krajowe nie zachowały właściwej równowagi między potrzebą ochrony reputacji pracodawcy a potrzebą ochrony prawa skarżącej do wolności wyrażania opinii. Trybunał zauważył w szczególności, że biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość starszych pacjentów i potrzebę zapobiegania nadużyciom, ujawnione informacje niewątpliwie leżały w interesie publicznym. Co więcej, interes publiczny w byciu informowanym o niedociągnięciach w świadczeniu opieki instytucjonalnej dla osób starszych

² Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

przez spółkę państwową był tak ważny, że przeważał nad interesem ochrony reputacji biznesowej i interesów spółki. Wreszcie, sankcja ta nie tylko miała negatywne reperkusje dla kariery skarżącej, ale także mogła mieć poważny efekt mrozący zarówno dla innych pracowników spółki, jak i ogólnie dla pracowników usług pielęgniarских, zniechęcając do zgłaszania w sferze, w której pacjenci często nie byli w stanie bronić swoich praw i gdzie członkowie personelu pielęgniarского jako pierwsi dowiadywali się o niedociągnięciach w świadczeniu opieki.

Tešić przeciwko Serbii

11 lutego 2014 r.

W 2006 roku skarżąca, emerytka cierpiąca na różne schorzenia, została uznana za winną zniesławienia swojego adwokata i nakazano jej wypłacenie mu 300.000 dinarów odszkodowania wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami w wysokości 94.120 dinarów (równowartość około 4.900 euro). W lipcu 2009 roku Sąd Miejski wydał nakaz egzekucyjny, zgodnie z którym dwie trzecie emerytury skarżącej miało być przekazywane co miesiąc na konto bankowe adwokata, aż do całkowitej zapłaty zasądzonych kwot. Po tych potrąceniach skarżącemu pozostawało około 60 euro miesięcznie na życie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 10** (wolność wyrażania opinii) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że odszkodowanie wraz z kosztami zasądzone na rzecz skarżącej wynosiło łącznie ponad 60% jej miesięcznej emerytury. Ponadto nie można było stwierdzić, że oświadczenie skarżącej w odniesieniu do jej byłego adwokata było jedynie nieuzasadnionym osobistym atakiem. Ponadto, co najbardziej uderzające, sąd miejski wydał tytuł egzekucyjny wymagający, aby dwie trzecie emerytury skarżącej było przekazywane co miesiąc na konto bankowe jej adwokata, mimo że obowiązujące prawo przewidywało, że jest to maksymalna kwota, która może zostać zatrzymana, pozostawiając w ten sposób miejsce na bardziej nowoczesne podejście. Do dnia 30 czerwca 2013 r. skarżąca wpłaciła łącznie około 4.350 euro, ale wraz z narosłymi i przyszłymi odsetkami będzie musiała kontynuować płatności przez około kolejne dwa lata. W maju 2012 r. jej miesięczna emerytura wynosiła około 170 euro, więc po potrąceniach pozostawało jej około 60 euro na życie i zakup miesięcznych leków, na które nie było jej już stać za około 44 euro. Trybunał stwierdził, że była to szczególnie niepewna sytuacja dla osoby starszej cierpiącej na szereg poważnych chorób. W związku z tym, chociaż zaskarżone środki były przewidziane przez prawo i zostały przyjęte w celu osiągnięcia uzasadnionego celu, a mianowicie ochrony dobrego imienia innej osoby, ingerencja w prawo skarżącej do wolności wypowiedzi nie była „konieczna w demokratycznym społeczeństwie”.

Prawo do zawarcia małżeństwa (Artykuł 12 Konwencji)

Delecolle przeciwko Francji

25 października 2018 r.

Sprawa dotyczyła prawa osoby starszej umieszczonej pod nadzorem opiekuńczym do zawarcia małżeństwa bez zgody opiekuna lub sędziego opiekuńczego.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 12** (prawo do zawarcia małżeństwa) Konwencji. Stwierdził w szczególności, że jakiegokolwiek ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa wynikające z ustawodawstwa krajowego Umawiających się Państw nie mogą ograniczać tego prawa w sposób, który naruszałby jego istotę. Trybunał uznał jednak, że ograniczenie prawa skarżącego do zawarcia małżeństwa nie było arbitralne ani nieproporcjonalne.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Zakaz dyskryminacji (art. 14 Konwencji) i ogólny zakaz dyskryminacji (art. 1 Protokołu nr 12 do Konwencji)

Burden przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

29 kwietnia 2008 r. (Wielka Izba)

Skarżące, obie po osiemdziesiątym roku życia, były niezamężnymi siostrami, które mieszkały razem przez całe życie, przez ostatnie 30 lat w domu zbudowanym na ziemi odziedziczonej po rodzicach. Każda z sióstr sporządziła testament, pozostawiając cały swój majątek drugiej siostrze. Skarżące skarżyły się, że w przypadku śmierci jednej z nich, osoba, która przeżyje, będzie musiała zapłacić wysoki podatek od spadku, w przeciwieństwie do osób pozostających w związku małżeńskim lub partnerskim.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1 do Konwencji, stwierdzając, że skarżące, jako siostry pozostające w konkubinacie, nie mogą być porównywane dla celów Artykułu 14 z parą pozostającą w związku małżeńskim lub związku partnerskim. Trybunał zauważył w szczególności, że tak jak nie może być analogii między małżeństwami i parami cywilnymi, z jednej strony, a parami heteroseksualnymi lub homoseksualnymi, które decydują się żyć razem, ale nie stają się mężem i żoną lub partnerami cywilnymi, z drugiej strony, brak takiej prawnie wiążącej umowy między skarżącymi sprawił, że ich związek stał się konkubinatem, pomimo jego długiego trwania, zasadniczo różnił się od związku małżeńskiego lub partnerskiego. Poglądu tego nie zmieniał fakt, że państwa członkowskie przyjęły szereg różnych zasad dziedziczenia między osobami pozostającymi w związku małżeńskim, partnerskim i w bliskich stosunkach rodzinnych oraz podobnie przyjęły różne polityki w odniesieniu do przyznawania zwolnień z podatku od spadków różnym kategoriom osób pozostających przy życiu; państwa, co do zasady, miały swobodę opracowywania różnych zasad w dziedzinie polityki podatkowej.

Carson i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

16 marca 2010 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła rzekomo dyskryminujących zasad regulujących prawo do indeksacji emerytury państwowej. Zgodnie z tymi zasadami, emerytury były indeksowane tylko wtedy, gdy odbiorca był zwykłym rezydentem w Wielkiej Brytanii lub w kraju posiadającym wzajemne porozumienie z Wielką Brytanią w sprawie waloryzacji emerytur. Osoby zamieszkałe gdzie indziej nadal otrzymywały podstawową emeryturę państwową, ale została ona zamrożona według stawki należnej w dniu opuszczenia Wielkiej Brytanii. Trzynastu skarżących (w wieku od 65 do 92 lat) spędziło większość swojego życia zawodowego w Wielkiej Brytanii, płacąc składki na ubezpieczenie społeczne w pełnej wysokości, zanim wyemigrowali lub wrócili do RPA, Australii lub Kanady, z których żaden nie zawarł wzajemnej umowy z Wielką Brytanią w sprawie podwyższania emerytur. Ich emerytury zostały zatem zamrożone w wysokości należnej w dniu ich wyjazdu. Uznając to za nieuzasadnioną różnicę w traktowaniu, pierwsza skarżąca wystąpiła o kontrolę sądową decyzji o nieindeksowaniu jej emerytury. Jej wniosek został jednak oddalony w 2002 r., a ostatecznie w 2005 r. w wyniku odwołania przed Izbą Lordów.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1 do Konwencji. Stwierdził w szczególności, że główny argument skarżących, że ponieważ pracowali w Wielkiej Brytanii i płacili obowiązkowe składki na National Insurance Fund, znajdowali się w sytuacji podobnej do emerytów, którzy otrzymali podwyżkę, był błędny. Ponadto, w odniesieniu do porównania z emerytami mieszkającymi w Zjednoczonym Królestwie, należy pamiętać, że system zabezpieczenia społecznego miał zasadniczo charakter krajowy, a jego celem było zapewnienie mieszkańcom określonych minimalnych standardów życia. Trybunał nie uznał również, że skarżący znajdują się w sytuacji podobnej do emerytów mieszkających

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

w krajach, z którymi Zjednoczone Królestwo zawarło dwustronną umowę przewidującą waloryzację.

Sprawy w toku

Taipale przeciwko Finlandii (nr 5855/18) i Tulokas przeciwko Finlandii (nr 5854/18)

Wnioski przekazane rządowi Finlandii w dniu 12 lipca 2018 r.

Wnioski te dotyczą ustawodawstwa krajowego przewidującego, w niektórych sytuacjach, wyższe opodatkowanie dochodu z emerytury niż dochodu uzyskanego.

Trybunał powiadomił Rząd Finlandii o skargach i zadał stronom pytania na podstawie art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji oraz art. 1 (ogólny zakaz dyskryminacji) Protokołu nr 12 do Konwencji.

Słuszne zadośćuczynienie (Artykuł 41 Konwencji)

Georgel i Georgeta Stoicescu przeciwko Rumunii

26 lipca 2011 r.

W 2000 r. druga skarżąca, wówczas 71-letnia, została zaatakowana, pogryziona i powalona na ziemię przez sforę bezpańskich psów w dzielnicy mieszkalnej Bukaresztu. Po tym zdarzeniu zaczęła cierpieć na amnezję, bóle ramion i ud oraz miała trudności z chodzeniem. Żyła w ciągłym niepokoju i nigdy nie wychodziła z domu w obawie przed kolejnym atakiem. Do 2003 roku stała się całkowicie unieruchomiona. Jej mąż i spadkobierca kontynuowali jej sprawę po jej śmierci w grudniu 2007 r.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że w szczególnych okolicznościach sprawy, nie podejmując wystarczających środków w celu rozwiązania kwestii bezpańskich psów i zapewnienia odpowiedniego zadośćuczynienia drugiej skarżącej za jej obrażenia, władze nie wywiązały się ze swojego pozytywnego obowiązku zapewnienia poszanowania jej życia prywatnego. [...] Trybunał uznał ponadto, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, ponieważ drugiej skarżącej odmówiono wyraźnej, praktycznej możliwości dochodzenia odszkodowania w sądzie za atak, a zatem nie miała ona skutecznego prawa dostępu do sądu. Wreszcie, w odniesieniu do kwoty, która ma zostać zasądzona w niniejszej sprawie w związku ze szkodą, **na podstawie art. 41** (słuszne zadośćuczynienie) Konwencji, Trybunał zauważył, że przy ocenie cierpienia, jakiego musiała doświadczać skarżąca, należy również wziąć pod uwagę jej tragiczną sytuację finansową, zaawansowany wiek i pogarszający się stan zdrowia oraz fakt, że nie była w stanie skorzystać z bezpłatnej pomocy medycznej i leków aż do dwóch i pół roku po zdarzeniu.

Ochrona własności (Artykuł 1 Protokołu nr 1 do Konwencji)

Klaus i Iouri Kiladze przeciwko Gruzji

2 lutego 2010 r.

Skarżący byli dwoma braćmi urodzonymi odpowiednio w 1926 i 1928 roku, którzy zostali uznani za ofiary sowieckich represji politycznych. W 1998 roku wnieśli oni skargę o odszkodowanie za szkodę majątkową i niemajątkową na podstawie ustawy o uznaniu statusu ofiary i pomocy społecznej dla osób poddanych represjom politycznym („ustawa z 1997 roku”). Skarżący skarżyli się na „pustkę legislacyjną”, która odmawiała im praw ekonomicznych na mocy przedmiotowej ustawy.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1** do

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Konwencji, uznając, że całkowity brak działań przez okres kilku lat, który można przypisać państwu i który pozbawił skarżących skutecznego korzystania z prawa do wypłaty odszkodowania za szkodę niemajątkową w rozsądnym terminie, nałożył na nich nieproporcjonalne i nadmierne obciążenie, którego nie można uzasadnić rzekomym dążeniem władz do realizacji uzasadnionego interesu ogólnego w niniejszej sprawie. Trybunał stwierdził w szczególności, że państwo gruzińskie najwyraźniej nadal nie chciało rozpocząć procesu rozpatrywania tej kwestii i podejmowania działań, pozbawiając w ten sposób starszych skarżących jakiegokolwiek perspektywy skorzystania za życia z praw przysługujących im na mocy art. 9 ustawy z 1997 r.

Na mocy Artykułu 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, zauważając, że kwestia luki w ustawodawstwie podniesiona w niniejszej skardze nie dotyczyła wyłącznie skarżących, a sytuacja ta mogła spowodować liczne skargi do Trybunału, Trybunał uznał ponadto, że w celu wykonania wyroku należy podjąć ogólne środki na szczeblu krajowym. Władze musiały zatem podjąć szybkie działania w celu przyjęcia środków legislacyjnych, administracyjnych i budżetowych, aby osoby, których dotyczy art. 9 ustawy z dnia 11 grudnia 1997 r., mogły skutecznie korzystać z praw zagwarantowanych w tym przepisie.

Da Conceição Mateus przeciwko Portugalii i Santos Januário przeciwko Portugalii

8 października 2013 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawy te dotyczyły wypłaty emerytur skarżących z sektora publicznego, które zostały obniżone w 2012 r. w wyniku cięć wydatków rządowych Portugalii. Skarżący, urodzeni odpowiednio w 1939 i 1940 roku, skarżyli się na wpływ, jaki obniżenie ich emerytur miało na ich sytuację finansową i warunki życia.

Trybunał zbadał zgodność obniżek emerytur skarżących z art. 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1. Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne** jako oczywiście bezzasadne. Trybunał orzekł w szczególności, że obniżki emerytur stanowiły proporcjonalne ograniczenie prawa skarżących do ochrony własności. W świetle wyjątkowych problemów finansowych, z jakimi borykała się Portugalia w tym czasie, oraz biorąc pod uwagę ograniczony i tymczasowy charakter obniżek emerytur, rząd portugalski zachował właściwą równowagę między interesami ogółu społeczeństwa a ochroną indywidualnego prawa skarżących do świadczeń emerytalnych.

Mauriello przeciwko Włochom

13 września 2016 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła faktu, że składki emerytalne zapłacone przez skarżącą podczas jej dziesięcioletniej kariery zawodowej nie zostały zwrócone, ponieważ nie kwalifikowała się ona do emerytury urzędnika służby cywilnej, ponieważ nie płaciła składek przez 15 lat, zgodnie z wymogami prawa krajowego. Skarżąca zarzuciła, że została pozbawiona wszystkich składek emerytalnych potrąconych z jej wynagrodzenia w trakcie jej kariery zawodowej i że nie otrzymała żadnej odpowiedniej kwoty w formie emerytury lub ryczałtu. Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną. Trybunał zauważył w szczególności, że obowiązek opłacania składek emerytalnych stanowił ingerencję w prawo skarżącej do spokojnego korzystania z jej własności, ale uznał, że został on przewidziany przez prawo. Trybunał stwierdził jednak, że ingerencja ta nie stanowiła nieproporcjonalnej ingerencji w prawo skarżącej do spokojnego korzystania z jej własności, mając na uwadze, że państwa miały szeroki margines oceny przy wyborze swoich systemów emerytalnych oraz że Konwencja nie wymagała od nich przyjęcia konkretnego modelu. Trybunał zauważył również, że skarżąca rozpoczęła pracę i opłacanie składek w dniu, w którym było już pewne, że nie uzyska prawa do emerytury, biorąc pod uwagę, że ustawodawstwo krajowe przewidywało co najmniej 15 lat zatrudnienia, aby kwalifikować się do takiego uprawnienia, a skarżąca opłacała składki tylko przez 10 lat, kiedy osiągnęła obowiązkowy wiek emerytalny. Wreszcie, Trybunał zauważył, że skarżąca nie przedstawiła żadnych informacji na temat swojej rzekomo złej sytuacji finansowej, która uniemożliwiała jej dokonywanie dobrowolnych wpłat na konto emerytalne, umożliwiając jej w ten sposób

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

uzyskanie emerytury.

Aielli i inni oraz Arboit i inni przeciwko Włochom

10 lipca 2018 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła reformy podwyższania państwowych świadczeń emerytalnych za lata 2012 i 2013 w kontekście kryzysu deficytu budżetowego i jego konsekwencji. Skarżący, którzy wszyscy byli emerytami otrzymującymi ponad trzykrotność podstawowej emerytury minimalnej, skarżyli się na ponowne dostosowanie ich emerytur.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną. Trybunał zauważył w szczególności, że włoski ustawodawca był zmuszony interweniować w trudnej sytuacji gospodarczej. Przedmiotowy dekret ustawodawczy miał na celu zapewnienie redystrybucji na rzecz niższych emerytur, przy jednoczesnym zachowaniu stabilności systemu zabezpieczenia społecznego dla przyszłych pokoleń. Pole manewru rządu włoskiego było również ograniczone ze względu na ograniczone zasoby i ryzyko podjęcia przez Komisję Europejską działań w związku z nadmiernym deficytem budżetowym. Podsumowując, Trybunał uznał, że skutki reformy nie były na tyle poważne, aby groziły skarżącym trudnościami w pokryciu kosztów utrzymania w stopniu, który byłby niezgodny z art. 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1.

P.C. przeciwko Irlandii (nr 26922/19)

1 września 2022 r.

Sprawa dotyczyła ustawowego pozbawienia skazanego więźnia prawa do otrzymywania państwowej emerytury składkowej przez okres odbywania kary pozbawienia wolności. Skarżący, który urodził się w 1940 r., skarżył się w szczególności na pozbawienie go prawa do emerytury i dyskryminację z kilku powodów. Zarzucił w szczególności dyskryminację ze względu na wiek.

Trybunał orzekł, że w niniejszej sprawie nie doszło do naruszenia Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1. Odnosząc się do zarzutu dyskryminacji w polityce, Trybunał stwierdził: że skarżący nie przedstawił żadnych dowodów na dyskryminację osób starszych; że porównania z więźniami posiadającymi alternatywne źródła dochodu nie wchodzą w zakres art. 14; oraz że sytuacja skarżącego nie była wystarczająco analogiczna do sytuacji osób osadzonych w bezpiecznych jednostkach psychiatrycznych lub tymczasowo aresztowanych, aby można było na tej podstawie wysunąć argument o dyskryminacji. Odnosząc się w szczególności do zarzutu dyskryminacji ze względu na wiek, Trybunał zauważył, że wstrzymanie wypłat świadczeń socjalnych dotyczyło również świadczeń dla osób w wieku produkcyjnym, a zatem nie mogło być bezpośrednią dyskryminacją więźniów w wieku emerytalnym. Jeśli chodzi o pośrednią dyskryminację ze względu na wiek, konieczne byłoby wykazanie, że środek miał nieproporcjonalny wpływ na osoby starsze. Skarżący mówił o swojej sytuacji osobistej, ale nie przedstawił żadnych dowodów odnoszących się do przedmiotowej grupy, podczas gdy dowody w postępowaniu krajowym wykazały, że starsi więźniowie byli w stanie podjąć pracę w więzieniu. Trybunał uznał kwestię dyskryminacji ze względu na wiek za nieuzasadnioną.

Žegarac i inni przeciwko Serbii

17 stycznia 2023 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła przede wszystkim skarg 11 skarżących, którzy twierdzili, że wypłata ich emerytur została zmniejszona od listopada 2014 roku do września 2018 roku. Obniżka była następstwem zmian legislacyjnych wprowadzonych przez rząd Serbii w ramach szerszego zestawu środków oszczędnościowych. Ustawodawstwo zostało uchylone, gdy uznano, że dług publiczny został wystarczająco zmniejszony.

Trybunał uznał za **niedopuszczalne**, jako oczywiście bezzasadne, skargi na podstawie art. 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1 w ośmiu skargach. Trybunał orzekł w szczególności, że redukcja wypłat emerytur była ograniczona do osób otrzymujących wyższe emerytury, była tymczasowa - trwała niecałe cztery lata - i była częścią wysiłków zmierzających do

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

zrównoważenia budżetu państwa. Władze zachowały zatem właściwą równowagę między zapewnieniem stabilności finansowej systemu emerytalnego - co leżało w ogólnym interesie publicznym - a ochroną praw majątkowych skarżących, aby zapobiec ponoszeniu przez nich indywidualnego i nadmiernego obciążenia. Trybunał zdecydował również o skreśleniu z listy spraw pozostałych trzech skarg. W jednej z tych spraw Trybunał nie otrzymał odpowiedzi na swoją korespondencję, podczas gdy skarżący w pozostałych dwóch sprawach zmarli bez spadkobiercy, który złożył wniosek o kontynuowanie postępowania przed Trybunałem.

Kontakt z mediami:

Tel.: +33 (0)3 90 21 43 42